

Jávorszky Béla Szilárd – Sebők János

a magyarrock története

80–90-es évek

2

ÁTDOLGOZOTT, BŐVÍTETT KIADÁS

Jávorszky Béla Szilárd – Sebők János

a
magyarrock
története
80–90-es évek **2**

KOSSUTH KIADÓ

A KÖTET MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTÁK

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Tiszta Formák

KÖSZÖNET

Bajnai Zsoltnak, Hermann Zsoltnak, Koszits Attilának, Nemes Nagy Péternek
és Szigeti Lászlónak a segítségért, az észrevételekért, a pontosításokért

KÜLÖN KÖSZÖNET

Dömötör Endrének és Jávorszky Évának

SZAKMAI LEKTOR

Dömötör Endre

A KÖTETET SZERKESZTETTE

Csák Erika

KÉPSZERKESZTÉS

Jávorszky Béla Szilárd

A KÖTETET TÖRDELTE

Jávorszky Béla Szilárd

BORÍTÓ ÉS NYOMDAI ELŐKÉSZÍTÉS

Vígh Zoltánné

KORREKTOR

Takács R. Anna

Borítókép: Gárdi Balázs
Hátlapfotó: Sopronyi Gyula

ISBN 978-963-09-9862-8

Minden jog fenntartva

© Kossuth Kiadó 2019

© Jávorszky Béla Szilárd, Sebők János jogutódai 2019

„2004-ben világszerte megemlékeztek a rockzene születésének ötvenedik évfordulójáról, s ez a történelmi távlat jó alkalmat kínál arra, hogy a műfaj (újművészet, ellenkultúra, zeneipar) Magyarországon is a helyére kerüljön a kultúr- és társadalomtörténetben. Emlékezésre méltó évforduló ráadásul nálunk is akad: a szépreményű kezdetek után »hatvannégyben épp hogy elindultak« a magyar beatkorszak előadói, és 1965 nyarán születtek meg Verőcemaroson, az Expressz táborban azok az első Illés-dalok, amelyek a magyarrock kezdetét jelentik. Négy évtizednyi esemény- és kultúrtörténet, számos korszak, többtucatnyi stílus, hat egymást követő generáció, több száz zenekar, előadó, több ezer rádiófelvétel, hanglemmez, koncert – ennyi az, amit e gyűjtőcím alatt manapság a krónikásoknak illik számba venni, mérlegre tenni” – írtuk 2005 szeptemberében *A magyarrock története 1.* előszavában.

Azóta eltelt szűk tizennégy év, mondhatni, nagyot fordult a világ, többek között rengeteg olyan új információ, kutatási eredmény és visszaemlékezés látott napvilágot, amelyek sok szempontból árnyalják a huszadik század második felének hazai kultúrtörténetét. És amelyek elkerülhetetlenné tették ennek az eredetileg 2005-ben és 2006-ban megjelent kétkötetes műnek a frissítését, bővítését és nagyfokú átdolgozását. Mind szövegében, mind képanyagában, mind kiállításában.

Sebők János hat évvel ezelőtti halála után mindezek elvégzése értelemszerűen rám maradt. Az idén júniusban megjelent első kötet esetében nélkülözhetetlen segítséget nyújtott Koszits Attila és Nemes Nagy Péter, míg jelen

kötet átdolgozásában, pontosításában és kibővítésében Dömötör Endrének vannak műhatatlan érdemei.

Miként a Sebők Jánossal közösen elindított, majd Dömötör Endrével folytatott nemzetközi könyvsorozatunk (*A rock története 1–4.*), úgy *A magyarrock története 1–2.* is lényegesen szélesebb horizontú, mint ahogy azt a címe sugallja – voltaképpen mindent felölel, ami a huszadik század második felében a populáris zene területén történt. Az életforma forradalmat hozó beatet, a kísérletező kedvű popot és a progresszív töltetű rockzenét éppúgy, mint a tömegeket kiszolgáló slágerbeatet, a politikamentesen szórakoztató diszkót vagy a mindent túlélő hagyományos táncdalt.

Tehát egy sok szempontból megújult kultúrtörténeti könyvet tart a kezében a kedves Olvasó, egy olyan sokrétegű művet, amelynek célja ma is ugyanaz, mint amit tizennégy éve megfogalmaztunk: „a magyarrock társadalmi-kulturális-zenei gyökereinek bemutatásával, a különböző jelenségek elemzésével, a kialakult stílusok ismertetésével, a műfaj története szempontjából kiemelkedő jelentőségű előadók pályafutásának és műveinek értékelésével szeretné elősegíteni, hogy a műfaj végre Magyarországon is a helyére kerüljön. Reményeink szerint *A magyarrock története* tankönyvként (ajánlott irodalomként), történelemkönyvként és meséskönyvként is megállja a helyét, és alapvető forrás lehet az oktatási, közművelődési intézményekben és a média területén dolgozók számára.”

TARTALOM

KITÖRT A PESTI LIMBÓLÁZ / 10

Divat a retro – Karádytól Presley-ig • A Nagy Generáció visszánéz • Beatles-revival és Rockandrollia (Hungaria) • A *Koncert*-film Mint a pénzcsinálás modellje • A magyar Elvis és a többiek (Komár László, Kristály Kriszta, Old Boys) • Az R-GO és a csikidam • Dolly Roll és a rockadilly
Plusz: Fenyő Miklós (Életrajz) • Budapesti rakendroll • A *Fesztivál '81* kislemezeinek forgalma

PADLÓN MINDEN SZTÁR /28

A nyolcvanas évek eleji popzenei kínálat • „Mi optimisták vagyunk!” • A közönség a pénzével voksolts
• A becsődölő magyar modell • Elavult gázsik és rendeletek • Lemeztelenedés • A popgyarmatok elvesztése • Gründolási láz (Omega Gmk, Fonográf Szabadidőközpont)
Plusz: Az 1982-ben megjelent nagylemezek forgalma • A magyar rockdinók

AZ UNDERGROUND MEGÉLÉNKÜLÉSE / 42

A neoavantgárd és a rock érintkezése • „Nirvália ünnepel” (Spions) • Kilépés a közmegegyezésből (A Beatrice és a Fölőspéldány) • Rock and roll lázadók (Az art-punk) • A dada diadala (Bizottság)
• „Tedd tönkre, ami tönkretesz” (URH) • „Besúgók és provokátorok” (Kontroll Csoport) • „Fiatal magyarok rázzák az utcát” (Európa Kiadó) • Underground líra (Balaton, Trabant) • Pajor, az örök lehetőség (Neurotic)
• „A világösztön kiugrasztása” (Vágtázó Halottkémek) • Gazember, a rocksámán
Plusz: Bizottság (történet) • Európa Kiadó (történet) • Az Európa Kiadó stúdiófelvételei
• Közérzeti tudósítások • Víg Mihály és Tarr Béla • Rock térítő • Vágtázó Halottkémek (történet)

FÉKEZETT HABZÁSÚ PUNKFORRADALOM / 82

Tinédzserinvázió, avagy az új punkok • Az alsó tízezer hangja – az anarchista punk • A szennyhullámügy, avagy „Erdős Péter, kurva anyád” • „Szabad legyenek, azt akarom” (A CPg elleni per) • „Cigánymentes övezet” (A Mos-Oi elleni per) • „Hungária, Hungária” (Az Aurora Cirkáló elleni per) • A Közellenség elleni per
• Fontosabb punkbandák a hősorkorból (Aurora, Commando, CPg, ETA, Kretens, Marina Revue, Modells, Mos-Oi, Rottens) • Punkfesztiválok a nyolcvanas években (Totál '85, '87, '88) • Punkfanzine-kultúra
• A hardcore aranykora (Trottel, Leukémia, AMD, C.A.F.B., Hisztéria) • Az amerikai szörfpunk begyűrűzése
• A kilencvenes évek további fontosabb punkbandái (Alvin és a Mókusok, Barackca, Fürgerókalábak, Hatóságilag Tilos!, HétköznaPI CSAlódások, Macskanadrág, Prosectura, THE SHITHEADS/tHE sNOBS)
Plusz: Pol-Pot megyei állapotok • És ki csinál szódát? • Az 1984-es balatonszemesei rocktábor • Trottel (történet) • A *Pajtás daloljunk!*-sorozat

5. FILM, SZÍNHÁZ, MUZSIKA / 114

Rock és film – hatvanas-hetvenes évek • Rock és film – nyolcvanas-kilencvenes évek • *A Koncert* és az *Omega*, *Omega*, *Omega* • Koltay, a magyar Mephisto • Korán jött Korong és a *Képzelt riport* • *Sztárcsinálók* (Rock Színház) • A nemzeti rockopera születése (*István, a király*) • *A padlás* és társai • A Dész-vonal • Fenyő-revival
Plusz: Fontosabb rockmusical/rockopera bemutatók • Filmzenealbumok és színeszlemezek

6. POPNEMZEDÉKVÁLTÁS – A KIS GENERÁCIÓ / 140

1. 2. 3... Start – Hullámok az állóvízben • „Tisztesség dolgában elég szarul állok” (Rolls Frakció) • Az MHV által befogadott újhullám (Fanyúl, Forum, GM49, Lobogó, Ninive, Prognózis, Spenót) • Progresszív rockból progresszív rockba (Solaris) • Első Emelet, a tinik új kedvence • „Adj helyet magad mellett” (Bikini) • A Satóbbi szélmalomharca • Beragadó startolók (A Cég, Citrom, Faxni, Millenniumi Földalatti Vasútvonal, Moho Sapiens, Névtelen Nulla, Smog, So-Ho, Szeptember, Tejbezeri, Torma, T-Modell, WU-2) • Tinisztár kerestetik • Mi van a *Poptojás*-ban? • Az *AORTA*-sorozat • Lemeztelen zenekarok • *A rock gyermekei* • *Csillag születik* • Interpop – a modernizált táncdalfesztivál • „Szállj velem” (Napoleon Boulevard) • „Honky Tonk Woman” (Z’Zi Labor) • Német mintát követve (Modern Hungaria) • Sok füst, kevés láng (Step együttes) • „Repül a bálna” (Republic)
Plusz: KFT (történet) • Ifipark – számok és tények • Csillagfény diszkó • A Petőfi Csarnok
• Nemzedéki ideálok: Beri Ary és Gombóc

7. A MAGYAR FÉM – HEAVY METAL / 176

A hangerő mint plusz „hangszer” • A hőskor: teatralitás és marginalitás (Pokolgép, Moby Dick, Ossian)
• Az aranykor: metál minden szinten • Az újkor: osztódással szaporodás • Metál a kilencvenes években (Akela, Bedlam, Beyond, Blind Myself, Dance, Ektomorf, Extreme Deformity, Fix, Korog, Mood, Necropsia, Nevergreen, Omen, Remorse, Sámán, Sear Bliss, Sing Sing, Slogan, Stress, Tormentor, Undertaking)
Plusz: Pokolgép (történet) • Moby Dick (történet) • Ossian (történet) • Szekeres, a gitármániás

8. HUNGARIAN BLUES – A LAKODALMAS ROCK / 200

Szórakoztatóipari „underground” • Megérkező lakodalmás rock • Az előfutárok: *Fekete vonat, Isten véled, édes Piroskám* • Bugyi-kórság, és ami alatta volt • Gulyáskommunizmusból a dáridódemokráciába
Plusz: Mire mulatott a magyar? (Rádiós kívánságműsorok Top 15, Muskátlí zene Top 10)
• A hárommillió története – Lajcsi meséje

9. „UNDORGRUND” HULLÁMOK / 214

Az első hullám (Königh Péter, Lavina, 2. Műsor, Sikátor,) • A második hullám (Ápolók, Csokonai Vitéz Műhely, Hús, Kézi-Chopin, Sex-E-Pil, Orkesztra Luna, Trance Balance) • A Kontroll-utódok (Ági és a Fiúk, Balkán (Fu)Tourist, Keleti Fény) • „Száz bolha egyszer jó” (Sziámi) • Harmadik hullám: a „lyukas” zenekarok (F. O. System, Kinopuskin, Pál Utcai Fiúk, Rés/Új Nem) • Negyedik hullám: az alternatívok (Andersen, Csokolom, Flash, I Love You, Kortársak, Nulladik Változat, Perfect Name, PG Csoport, Tereszkova, Üllői Úti Fuck, Vidám-park, Wahorn András, Wei Wu Wei) • Avantgárdok, hangköltők, zajkeresők • Nagyvárosi hangminták (BP Service) • Ipari hanghulladékok (Art Deco, CMC) • A neoavantgárda (Konnektor, Támad a szél)
• A „mai dalosok” újabb nemzedéke (Dinnyés József, Dévényi Ádám, Dolák-Saly Róbert, Gerendás Péter, Nyeső Mária, Korom Attila) • Underground terepek (Kassák, Bercsényi, Ikarus, FIKA, Ráday, Klub 2000) • Lyukból az Á-ig
Plusz: Kampec Dolores (történet) • Az alternatív rockforrás: a Wave • Az „emlékmű”: Dalok Közép-Nirvániából

10. MINDHALÁIG RÁKENROLL! / 246

„Kellünk, tehát vagyunk” (Omega) • „Ha nincs szponzor, nincs buli” (Locomotiv GT) • „Vén vagyok, akár a Föld” (Fonográf, Szörényi, Bródy) - „Amíg a viszony kétoldalú” (Zorán) • Tibus Gitaricus (Tátrai Tibor)
• Az egykori beatlányok (Koncz Zsuzsa, Kovács Kati, Zalatnay Sarolta) • „Gömbölyű dal” (Katona Klári)
• A rockerek (Nagy Ferő, Pataky Attila, Schuster Lóránt, Demjén Ferenc, Lerch István, Vikidál Gyula, Varga Miklós, Balázs Fecő, Révész Sándor) • A nagy visszatérők (Charlie, Cserhádi, Fenyő)
Plusz: Presser Gábor (életrajz) • Szörényi Levente (életrajz) • Bródy János (életrajz) • Zorán (életrajz)
• Nagy Ferő (életrajz) • Charlie (életrajz) • Cserhádi Zsuzsa (életrajz)

11. POPÜZLET, POLITIKA, MÉDIAPIAC / 280

Az MHV monopóliumának megszűnése • A hanglemezkiadók első hulláma (Magneoton, Hungaropop, Holdex, Nívó, Szimultán, Ring, Proton, Rákóczi) • Az alternatív szcéna (Nagyferő Produkció, Trottell Records, Fekete Lyuk Hangja, Ártalom) • Az MHV privatizálása • A hanglemezkiadók második hulláma (Hungaroton, Quint, Magneoton, MMC, Zebra, 3T, Craft, Record Express, Rózsa Records) • A kalózkodás felszámolása • A multik bejövetele • Popgyarmatosítók helyett popgyarmat • Az alternatívok (Bahia, Human Telex, Periferic Records, Weast CMC Agency) • Felgördül a vasfüggöny • A hanglemezpiac megroppanása • A kereskedelmi rádiók hatalma • Az MTV-generáció zenetévője • Popsajtó a rendszerváltozás előtt és után

Plusz: Nagy Ferő *Garázs*-a • Magyar Művészek Konzorciuma • A kiadók rangsora 1991-ben és 1992-ben • Zánka, a magyar MIDEM • Hanghordozók forgalma 1991-1994 • A Budapest Sportcsarnok hőskora • Az I. Kelet-Európai Rockfesztivál • Skinheadek a kilencvenes években • Hanghordozó értékesítések

12. VISSZA A GYÖKEREKHEZ! / 322

Közép-európai Hobo Blues • Kőbánya-blues (Deák Bill Gyula) • Blueskocsmá, 1983 • Bluesboom, 1989 • Levonuló blueshullám - Paks, a bluesbarométer • A blues-rock csapás (Udvari Bolondok, Tengs-Lengs, Shabby Blues Band, Tűzkerék xT, S-Modell, Felkai Miklós, Benkő Zsolt, Boom-Boom) • Chicago Line (A nagyvárosi blues) (Palermo Boogie Gang, Zsoldos Bárány Zoltán, Muddy Shoes, Szabó Tamás, Spo-Dee-O-Dee, Ferenczi György, Pribojszki Mátyás, Blues Fools, Takáts Tamás Dirty Blues Band, Rhythm and Blues Branch, Little G. Weevil) • Akusztikus vonal (Vas Zoltán, Bistro Blues Band, Ölveti Blues Band, Dr. Valter and the Lawbreakers, Gál Csaba Boogie, Dioptrió)

Plusz: Hobo (életrajz) • Palermo Boogie Gang (történet) • A bluesológus (Nemes Nagy Péter)

• Egy tiszteletbeli magyar bluesman (Ripoff Raskolnikov)

13. FOLKREVIVAL, VILÁGZENE / 346

Folkreneszánsz • A női szólisták (Sebestyén Márta, Lovász Irén, Szvorák Katalin, Palya Bea, Szalóki Ági, Herczku Ágnes, Bognár Szilvia) • Cigányfolk (Kalyi Jag, Ando Drom, Romano Drom, Juhász Miczura Mónika, Balogh Kálmán) • Világzene és vidékei (Barbaro, Gőzerő, Nikola Parov, Besh o droM, Ghymes, Kerekes Band, Lajkó Félix, Makám, Cserepes Károly)

Plusz: Utolsó óra • Távolodó

14. ÁTALAKULÓ POPFRONT / 368

Nem jött létre önálló alternatív közeg • Trendkövető tinédzserek • Válságban a koncertszervezés • A sztárcsinálók (Benkő László, Fenyő Miklós, Hegedüs László, Joós István, Környei Attila, Kozso, Pásztor László, Rosta Mária, Rózsa István, Szigeti Ferenc, Tabár István, Varga Géza) • Női szólisták (Anita, Auth Csilla, Bayer Friderika, Betty Love, Keresztes Ildikó, Kováts Kriszta, Lulu, Marcellina, Orsi, Pap Rita, Szandi, Szekeres Adrien, Szulák Andrea, Vincze Lilla, Zoltán Erika) • Férfi szólisták (Balázs Pali, Bery, Bodnár Attila, Császár Előd, Flipper Öcsi, Gergely Róbert, Hevesi Tamás, Homonyik Sándor, Kentaur, Kiki, Pierrot, Sasvári Sándor, Sipos F. Tamás) • Tinikédvencek popegüttesek – első hullám (Bumm!, Exotic, Fan-Fan, Känguru, Pa-Dö-Dő) • Tinikédvenc popegüttesek – második hullám (AD Studio, Back II Black, Bon Bon, Emberek, FLM, Happy Gang, Hip Hop Boyz, Kozmix, Manhattan, Mester és tanítványai, Picasso Branch, Shygys, TNT, Up!, V.I.P., V-Tech) • Romapop (Bódi Guszti és a Fekete Szemek, Romantic)

Plusz: Zámbo Jimmy (életrajz) • Az *Arany Zsiráf* története

15. SZINTIPOP, CLUB/DANCE, RAP / 400

Bonanza Banzai, az új nemzedéki zenekar • Élet a Bonanza mellett és után (Dr. Beat, Digital Scream, Erik a Viking, Escalator, 5let, Le Prelude, Populár) • „A dalaim szakrális közegek” (Ákos) • Popparódiák (Neoprimitív, Voga-Turnovszky, Bakter Brothers, Irigy Hónaljmirigy, L'art pour l'art Társulat, Holló Színház)

- A club/dance színtér (Kozso – Alvajárók, Hauber Zsolt, Csont István, Carpe Diem, Soho Party, Emergency House, UFO, Groovehouse, Splash, Bestiák, Baby sisters, Fresh, C'est La Vie) • A reggae pozitív üzenete (Ladánybene 27) • Rapülők, ganxsták, kannibálok (a magyar hip hop) • Az undergroundból a mainstreambe (Amen, Rapülők, Animal Cannibals) • A magyar rap második nemzedéke (Fekete Vonat, Pain, Sub Bass Monster) • Jönnek a gengszterek (Ganxsta Zolee és a Kartel, Dopeman, TKO, Kicsi Tyson)
 - Az underground hip hop megélénkülése (Árral Szemben)
- Plusz:* Ákos (életrajz) • Fila Rap Jam

16. A ROCKVIDÉK FELEMELKEDÉSE / 428

- Átrendeződések rockfronton • „Ismerős dal, jól tökön rúgva” (Kispál és a Borz) • „Az élet a legjobb mérreg” (Tankcsapda) • „Elmúltak a buta zenék” (Nyers) • „Nincs az a bár bezárva már?” (Quimby) • A rock és a partizzenek találkozása (Másfél, Korai Öröm) • Virtuális népzene (Egy Kiss Erzsébet Zene) • Szabadcsapatok (Tudósok, Tundravoice, Úzgin Űver, Spiritus Noister, Pop Ivan) • Újprogresszívek (Solaris, After Crying, Kada, colorStar)
- Britpop-honosítók (Heaven Street Seven, Pablo Hunny, Időrablók, BlaBla) • Rockhatáresetek (Black-Out, FreshFabrik, Hollywoodoo, Junkies, Kimnowak, Sex Action, Warpigs) • A rockabilly, psychobilly revival (Gunning Dogs, Gorilla, Cadillac, Brillantin Brigad, Mystery Gang) • Fesztiválok évadja (Sziget) • Fontosabb popzenei fesztiválok a rendszerváltozás után (EFOTT, Volt, Mezőtúr, Hisztéria, Sport Sziget, Hegyalja)
- Plusz:* Kispál és a Borz (történet) • Tankcsapda (történet) • Quimby (történet)

17. BITZENE / 476

- A kezdetek: techno, house, rave • DJ-k, MC-k, egymásba érő zenék • A Fortunától a mainstreambe (overground) (DJ Sterbinszky, DJ Budai, Tommyboy) • További népszerű overground dj-k (Dän von Schulz, DJ Boolek, DJ Junior, DJ Köhl, Náksi vs Brunner) • A Tilostól a Tilosig (underground) (DJ Palotai, DJ Naga, DJ Mango, DJ Titusz, DJ Cadik) • Az UCMG-műhely (Széll László, Marcel, Yonderboi, Žagar, DJ Bootsie, Amorf Ördögök, Erik Sumo Band, Deutsch Gábor) • A mainstream határán (Anima Sound System, Liquid Limbs, Neo)
- Plusz:* A Roland TB 303-as • Ecstasy, a diszkódrog • DJ Palotai (életrajz) • Peremvidék: nu jazz (Keyser, Shuriken) • El Horto

EPILOGUS / 504

ÉVEK, LISTÁK, ESEMÉNYEK / 506

JEGYZETEK / 544

IRODALOMJEGYZÉK / 548

NÉVMUTATÓ / 552

KIEMELT ÉLETRAJZOK

- Ákos / 408–409 • Bizottság / 52–53 • Bródy János / 258–259 • Charlie / 276 • Cserháti Zsuzsa / 278 • DJ Palotai / 489 • Európa Kiadó / 62–63 • Fenyő Miklós / 16 • Hobo / 328 • Kampec Dolores / 224 • Kispál és a Borz / 434–435 • KFT / 148–149 • Moby Dick / 182 • Nagy Feró / 270 • Palermo Boogie Gang / 336 • Pokolgép / 180 • Presser Gábor / 254–255 • Quimby / 446 • Ossian / 184 • Szörényi Levente / 256–257 • Tankcsapda / 440–441 • Trottel / 106 • Vágtázó Halottkémek / 78 • Zámbó Jimmy / 389 • Zorán / 262–263

SO-HINO

KITÖRT A PESTI LIMBÓLÁZ

◀ *A Hungaria műsora 1980-ban igazi
revelációként hatott*

Fotó: Friedmann Endre / MTI

„Korunk kicsit nosztalgikus, mert a valóság kevés értéket mutat fel egy-egy területen, ezért elkerülhetetlen, hogy az emberek egy része a múlt értékeit kutatja, melyekből tovább gondolhatja sorsát, életét. A világ mintha zavarba jött volna, ezért szedi össze a múlt szépségeit, hogy mondanivalójukat ma is időszerűnek, fontosnak érezzük.”

Bródy János

Magyarországon a hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján a könyvpiacra megnőtt a kereslet a memoárok, a sztárelétrajzok, a történelemmel foglalkozó könyvek iránt. Hasonló érdeklődés kísérte a különböző antikvár aukciókat, megélenkült a családfakutatás, a televízióban sikerrel vetítették a békebeli filmeket, felújították a táncdal-fesztivált, nosztalgiaklubok és -presszók nyíltak, kapkodták a jegyeket a nosztalgiamozik és színházak előadásaira, a lapokban régi nagy sztárokat fedeztek fel újra. Ismét divatba jöttek a társastáncok, rock and roll táncversenyeket rendeztek, egy-egy nagy bálvány rajongói nosztalgiaklubokat alakítottak, a fiatalok pedig meglepően az ötvenes évek rock and roll zenéjéért rajongtak.

DIVAT A RETRO – KARÁDYTÓL PRESLEY-IG

Karády Katalin dalainak 1979-ben megjelent első gyűjteménye (olyan örökzöld slágerekkel, mint a *Hamvadó cigarettavég*, a *Mindig az a perc* vagy a *Száz vágy muzsikál* most az égen) valósággal robbantott a hanglemezpiacon, hónapok alatt minden korábbi rekordot megdöntve, több százezer példányban fogyott. A Hungaroton közlése alapján 1992-ig 479 ezer példányban értékesítették. Ezzel akkor és jó eséllyel azóta is a negyedik legkelendőbb magyar nagylemez.¹ Aztán jöttek Bajor Gizi, Mezei Mária, Rátkai Márton korongjai a *Színész-*

múzeum- és irodalmi lemezsorozatokban, a régi idők dalai Feleki Kamill előadásában, a *SÁROSI KATI* (1979) és az *ÁKOS STEFI* (1982), vagy a szintén a nosztalgiavonatra felülő *MÁSEZ A SZERLELEM: BÁGYA ANDRÁS DALAI* (1980) és a Fényes Szabolcs dalait tartalmazó *CSAK EGY KIS EMLÉK* (1980). Majd 1982-ben Hernádi Judit döntött rekordokat a *Sohase mondd!*-dal (1982).

A kultúra egyéb területein is sikeresnek bizonyult a közel- és régmúlt megidézése. Jobba Gabi Karády-estje éppúgy népszerű volt, mint a Nemzeti Színházban a Császár Angela-Benedek Tibor-Szacsvay László trió Budapest Orfeumot megidéző előadása. A Toldi moziban vasárnap délelőttönként a felszabadulás után készült magyar filmeket vetítették, a Filmmúzeumban a két háború közötti mozikra minden alkalommal zsúfolt ház jött össze. A Záray-Vámosi házaspárt lelkesen ünnepelték az Erkel Színházban, mint ahogy több évtizedes hallgatás után nagy sikerrel szólalt meg újra Ákos Stefi, Kovács Erzsé és a többi egykori táncdalénekes csillag.

A nosztalgia mindent és mindenkit hatalmába kerített, és 1980-ban már kellemesen ringatóztunk a hullámain. De talán egyetlen területen sem nyilvánult meg olyan töményen ez az életérzés és divat, mint a popzenében. 1981-ben sokkal több régi zenét hallgattunk, mint újat: a régi nagy rock and roll előadók nevét többször emlegettük, mint az újhullámosokét, és a magyar előadók és zenekarok közül is többen meglovagolták az új trendet. Többek kö-

zött Fenyő Miklós, Dolly, Novai Gábor, Komár László, a Mambo Combo, az Old Boys és Krisztály Kriszta.

A NAGY GENERÁCIÓ VISSZANÉZ

A hetvenes évek második felében egyes rockzenekarok már konkrétan a nagy elődök, a Taurus, a Sakk-Matt és a Tűzkerék emlékét ébresztgették, mások pedig – mint például Hobo – a Sirius és a Kex nevét vagy dalait hozták vissza a köztudatba. Presser és Dusán popsanzonokat írt Zoránnak a régi hitekről, vasárnap délutánokról, míg Koncz Zsuzsa szinte minden lemezén az elszállt nyarakat, és velük az ifjúságot idézte. Szólólemezén Bródy János megállt *Földvár felé félúton*, a Mini meg egyre gyakrabban énekelt a régi barátságokról, a nagy csavargásokról, a lázas ifjúságról. 1980-ban pedig az emlékezetes Omega-LGT-Beatrice-turnén tízezrek énekeltek önfeledten a *Gyöngyhajú lány*-t.

És hogy miért a hetvenes-nyolcvanas évek fordulóján erősödtek fel a nosztalgikus han-

gok? Ebben az időszakban ünnepelte megalakulásának tizenötödik évfordulóját az Illés (1980), a huszadikat az Omega (1982), a tizediket a Mini (1979) és az LGT (1981). Róluk részben összegező könyvek, részben best of-lemezek jelentek meg, az évforduló egyben a számvetés ideje volt. És a beatgeneráció egykori hangadó tagjainak, akik 10-12 évvel korábban még a világ megforgatásáról ábrándoztak, keserűen kellett megállapítaniuk, hogy a vágyak és azok megvalósulása között milyen nagyra nőtt a távolság. Ahogy Bródy János megfogalmazta: „A mi korunk kicsit nosztalgikus, mert a valóság kevés értéket mutat fel egy-egy területen, ezért elkerülhetetlen, hogy az emberek egy része a múlt értékeit kutatja, amelyekből tovább gondolhatja sorsát, életét. A világ mintha zavarba jött volna, ezért szedi össze a múlt szépségeit, hogy mondanivalójukat ma is időszerűnek, fontosnak érezzük.”²

A nyolcvanas évek elején azonban a nosztalgia nemcsak a beatnemzedék tagjait és az idősebbeket ragadta magával, hanem a tinédzserkegy részét is. A csövesek helyén megjelentek

a 12-14 éves Hungaria-rajongók, körükben beindultak a táncversenyek, alakultak a nosztalgiaclubok, és új sztárokként bálványozták a csónadrágos, napszemüveges, pepitazakós, hátranyalt frizurás zenészeket. Felültek arra a limbó hintóra, amely két és fél évtizeddel korábbra, a legendák, a mítoszok birodalmába repítette el őket.

BEATLES-REVIVAL ÉS ROCKANDROLLIA (HUNGARIA)

Fenyő Miklós már 1976-ban megérezte a nosztalgiaiban lévő felhajtóerőt, igyekezett a világban újra feltámadó Beatles-hisztéria keltette hullámot meglovagolni. Magyarországon azonban ideológiai szempontból problémás lett volna felidézni azokat a szűk levegőjű éveket, amikor a rock and roll, majd később a beat még tiltott gyümölcsnek számított. Átfazonírozott revival bandjével hiába vett fel egy teljes nagylemeznyi anyagot, 1978-ban mindössze két kislemezt jelentetett meg belőle a Hanglemezgyár.³ Aztán két évvel később Fenyő azt

találta ki, hogy még tovább megy visszafelé az időben, és felidézi a számára legkedvesebb zenei világot, a rock and roll korszakát. Meg akarta teremteni a magyar Rockandrolliát, sosem volt aranykorunk világát a maga zenéivel, öltözékeivel, utcaképeivel, bulijaival, amelyek majdnem olyanok, mintha eredetiek volnának, miközben azok a pálmafák mégis valahol itt Budapesten a Vasas-pálya környékén, Angyalföldön nőttek.

A Hungaria 1980 tavaszán robbant be a köztudatba. Az új felállás márciusban mutatkozott be az E-Klubban, májusban már a *Pesti Műsor* tehetségkutató versenyének sztárzenekaraként léptek fel a Budai Ifjúsági Parkban. Sötétedés után kigyúltak a fények, bekonferálták a zenekart, a Hungaria befutott a színpadra – és a közönség ettől kezdve egyik ámulatból a másikba esett. Ilyen látványhoz nem szokott hozza. Az első pillantásra nem is az ötvenes évek Amerikája, hanem Rejtő Jenő helyszínei, figurái jutottak az eszébe. Ilyen alakok, helyszínek, helyzetek az ő regényeiben fordultak elő.

Mert mit láthatott? A Hungaria-stáb tagjai: Pöttyös Pöttyi, Menő Jenő, Jampi Jani, Dolly, a Csacska-macska vokál, Sexi Mauzi; a díszlet: neonparádé, egy álombatár, országúti cirkáló, játékkaszinó, flipperek, csillogó színes égők, pálmafák, a Csókkirály birodalmának rekvizitumai. És a zenészek! Észveszejtő szerelésben, nagykockás, fénylő hajtókájú zakóban, csónaciban, színes zokniban, hegyes orrú csukában, pálmafás nyakkendőben, napszemüvegben, lenyalt rövid hajjal, a zsebben tükörrel, nyeles fésűvel. A fiúk között pedig ott volt a mesebeli, imádnivaló nő, lófarokkal, hulahopp-karikával, harangszoknyában, mindenét rázva.

Magyarországon húsz év múltán előben csendültek fel a rock and roll korszak ismerős-

A Hungaria egy varázsolt álmvilágba, egy rock and roll panoptikumba hívta a közönséget

nek tűnő dalai, az a sokáig csak álmainkban élő, később is csak lemezről, házibulikban élvezett zenei világ, amely a rock and roll, a twist, a limbók vagy a hulló gully örökzöldjeiből állt össze. Ráadásul a zenészek mindezt az ötvenes évek olyan cuccaiban adták elő, amelyeket addig csak külföldi magazinokban láthattunk, bámulhattunk.

Tizenöt év késéssel, 1980-ban az aktuális Hungaria – Fenyő Miklós (1947–, ének, billentyűsök), Novai Gábor (1949–, basszusgitár, ének), Fekete Gyula (1951–2019, szaxofon, ének), Kékes Zoltán (1949–2017, gitár, ének), Dolly (Penczi Mária, 1948–, ének) és Szikora Róbert (1953–, dob, ének) – mindezt tökéletes összhangban, kidolgozott koreográfia szerint,

elementáris jókedvvel, lazasággal, kirobbanó dinamizmussal, tökéletes profizmussal adta elő. Egy színpadra varázsolt álmvilágba, egy rock and roll panoptikumba hívta meg a közönséget, amely – akárcsak a vásári kikiáltók után a nép – ámult és bámult, és nem akart betelni a látvánnyal, a hanggal.

A Hungaria műsora igazi revelációként hatott, pályája a továbbiakban diadalmenetben folytatódott. Előbb a nagy egyetemi klubokban koncertezett, aztán országjáró turnéra indult, majd következett az első nagylemez (*ROCK 'N ROLL PARTY*), közben slágerbemutatók és kislemezek (*Multimilliomos dzsesszdobos, Szexbomba rumba*). 1981 nyarán indultak az újra életre keltett Pop- és Táncdalfesztivál-on, és

Mr. Rock and Roll

A rock and roll legismertebb hazai képviselője. Gyermekkorát az Egyesült Államokban töltötte, innen ered a stílus iránti elkötelezettsége. 1962-ben a Sztárban kezdett zenélni, 1964-től a Syconor tagja. 1967-ben alapította a Hungariát, amelynek számos korszaka volt az elmúlt évtizedekben. Fenyő változó tagsággal és többször változó, mindig az aktuális trendekhez igazodó stílusokkal végig az élvonalban maradt.

A Hungariával a hatvanas évek végén megnyerte az 1968-as *Ki mit tud?*-ot, és a vokálhangzásra építő dalokkal (*Csavard fel a szőnyeget*, *Rémlátomás*, *Repül a varázsszőnyeg*, *Eredeti rubin*) állandó szereplője volt a sikerlistának. Fenyő a hetvenes évek közepétől megpróbálkozott a Nyugaton sikeres nosztalgiahullám hazai népszerűsítésével, de a Beatles megidézésével nem érvényesült. Annál nagyobb sikert ért el 1980 és 1983 között a rock and roll nosztalgiát elindító új Hungariával. Ebben az időszakban a legsikeresebb magyar slágerszerzőnek számított, aki könnyed kézzel írta a korszak

legnagyobb slágereit (*Limbo-hintó*, *Hotel Menthol*, *Multimilliomos dzsesszdobos*).

A zenekar szétválása után a Miki Teammal Magyarországon elsőként (1983–1985) játszott az új trendi zenét, a rapes breaket, és igyekezett honosítani azt. 1985-ben ismét új tagokkal megpróbálta modernizálni a rock and rollt (lemezdokumentuma: *VAN, AKI FORRÓN SZERETI*, 1985), majd az euródiszkós Modern Talking mintájára létrehozta a Modern Hungariát (Bodnár Attila, Frutti és Plexi), és három évig ismét a sikerlistákon szerepelt (*Elfújja a szél*, *Száll a léghajó*, *Csók x csók*).

1989-től szólókarriert kezdett, emellett több előadót (Step, Szandi, Park, Cherry) menedzsel. 1992-ben műsorvezetőként a Calypso Rádióban dolgozott. 1995-ben a Népstadionban telt ház előtt tért vissza a Hungariával, majd egy turné után ismét szólóban énekelt. 1997-ben mutatták be Novai Gáborral közösen írt *Hotel Menthol* című musicaljét, 2001-től a József Attila Színház játszotta önéletrajzi ihletésű *Made In Hungaria* darabját, majd 2006 mutatták be harmadik musicaljét, az *Aranycsapat*-ot.

Legsikeresebb dalainak gyűjteményét 2002-ben jelentette meg (*FENYŐ GYÖNGYE*). Azok a lemezek, amelyen közreműködött, több mint ötmillió példányban keltek el. A kétezres évek óta rendre fellép a Margit-szigeti színpadon, decemberben pedig *Fenyő ünnep* címmel valamelyik sportszarnokban ad karácsonyi koncertet. Eddigi utolsó stúdióalbuma (*KELL EGY ÁLOM*) 2007 nyarán jelent meg (nem számolva a 2009-es *MADE IN HUNGARIA* filmzenelemezt és a 2013-as, Vándorfi Lászlóval közös *SZÁLL AZ ÉNEK* musical-albumot).

lázán nyertek a *Limbó-hintó*-val. Három évig ők lettek aztán a csúcs-zenekar. Ezt bizonyították a lemezadási adatok (*HOTEL MENTHOL*, 1981, *ARÉNA*, 1982), a megnyert népszerűségi szavazások, az év kis- és nagylemezéért járó díjak. Hasonló bálványozásban 1977 és 1979 között a Piramisnak volt része, 1981-ben viszont a limbó-hintón ült az egész ország.

A Hungaria alig másfél év alatt érte el példátlan közönségsikerét. Hasonló villámkarrierre még nem volt példa a műfaj történetében. Jó időben, jó helyen, megfelelő zenei világgal robbant be a magyar pop világába. Felidézett, rekonstruált egy olyan világot, zenei korszakot, amellyel 1981-ben egyszerre több közönségréteget is megfoghatott.

Hogy akkor miért nem volt felhőtlen a kritikusok öröme?

Mert a Hungaria cirkuszában a rock and roll megszelídített oroszlán lett. Az akkori meglehetősen feszültségekkel terhes politikai helyzetben ártalmatlan szórakozás volt csupán. Nem az a rock and roll volt, amiről az URH, a Kontroll Csoport vagy az Európa Kiadó éne-

kelt, még csak nem is az, amit a rockzenekarok szinte mindegyike mindhalálig akart játszani. Ebből a zenéből hiányzott a rock and roll társadalmi töltete, a lázadás indulata.

A KONCERT-FILM MINT A PÉNZCSINÁLÁS MODELLJE

A Hungaria sikerével egy időben a nyolcvanas évek másik nagy showbiz-varázslója, Koltay Gábor is karriert épített a nosztalgiára alapozva. 1980 őszén a Gyertya nevű exkluzív éjszakai szórakozóhelyen nagyszabású fogadást és sajtótájékoztatót rendezett a *Szörényi-Bródy* (*Az első tizenöt év*) című könyve megjelenése alkalmából. Már ezt a kötetet is a nosztalgia, az emlékezés ihlette, a szerzőpáros és zenekarainak (Illés, KITT-Egylet, Fonográf) másfél évtizedes pályafutását foglalta össze, dokumentumok (interjúk, cikkek, levélrészletek, bírósági jegyzőkönyvek) alapján. A könyvbemutatón ott voltak az 1973-ban feloszlott KITT-Egylet (Illés, Koncz Zsuzsa, Tolcsvayék és a Trió) tagjai is, akik a beszélgetés folyamán kissé titko-

lózva, de céloztak arra, hogy a zenei munkaközösség ismét összeáll. Majd nem sokkal később újsághirdetések, plakátok adták tudtul, hogy egyetlen koncert erejéig ismét aktivizálta magát az Illés, és fellépését filmre, illetve nagylemezre rögzítik.

Koltay Gábor pontosan érzékelte, hogy ez a koncert vissza nem térő alkalom egy történelmi korszak (a hatvanas évek), egy generáció (a beatnemzedék), és egy szimbólummá nemeseződő zenekar (az Illés) megidézésére, megörökítésére. A nagy eseményre 1981. március 26-án a régi Sportcsarnokban, Illésék első, emlékezetes botrányának a színhelyén került sor. Miközben a Thököly úton százak reménykedtek, odabent háromezren énekelték eufórikus hangulatban, hogy „*Újra itt van, újra itt van, újra itt van a nagy csapat*”. Illéséket egy generáció ünnepelte nemzedéki hősként, és a koncert azokban a napokban minden más kulturális programot háttérbe szorított Budapesten.

Koltay Gábor, sajnos, a vállalkozás szellemiségéhez méltatlan filmet készített. Nemcsak azért, mert *A Koncert a híres rockfilmek* (Wood-

stock, *The Last Waltz*, *Concert For Bangla Desh*, *The Song Remains The Same*) paneljeit használta fel, hanem mert csak azt a hangulatot, érzést sikerült dokumentálnia, amelyet az esemény a közönségből, a zenészekből kiváltott. Filmjét nézve nem lehetett megtudni, miért is volt Magyarországon a hatvanas években forradalmi a beatmozgalom, kikből verbuválódott a beatnemzedék, miért fontos történelmi szereplő ez a zenekar a magyar kultúrtörténetben. A film inkább egy üzleti vállalkozás diadalának lett a dokumentuma. Ahogy egy interjúban Koltay is fogalmazta, *A Koncert-vállalkozás* „nem egyszerűen film volt csupán, hanem egy akció, mellyel az üzlet, illetve az üzleti érzék használta ki nagyszerűen a kedvező pillanatot.”⁴ Magyarán, ahogy Fenyő a zene és a nosztalgia, Koltay a film és a nosztalgia segítségével találta meg azt az üzleti modellt (nem utolsó sorban egyfajta kapitalista vállalkozást a szocialista keretek között), amellyel a későbbiekben is sikerrel lovagolták meg a közönség érzéseit, elvárásait, legyen az rock and roll vagy Trianon.

Magyarországon hasonló előkészítéssel, reklámmal még nem került film mozikba, nem meglepő, hogy *A koncert-re* a mozikba százazrek váltottak jegyet. A lemezből az induló 120 ezer példány hetek alatt elfogyott. A filmek örülhettek, mert végre magyar kasszasiker született. A Magyar Hanglemezgyártó Vállalat örülhetett, mert monopoljogait érvényesítve 300 ezer forintért örök áron jutott a film zeneanyagához, és a 180 forintért árult duplalemez már az első százezer példány után 18 millió forint bevételt hozott. A rendező-szerkesztő-író Koltay is örülhetett, mert ezzel indította be anyagi szempontból mesés pályáját, és lett a kiemelt állami ünnepségek rendezője, kijáróembere a pártvezetésnél (lásd: 124–126. ol-

A Koncert egy szimbólummá nemesedő zenekar, az Illés megidézése volt (Szörényi Levente)

dalon). És végül jól járt a közönség is, amely nemcsak jól szórakozott, de önmagát is odaálmodhatta a filmvászonra a szereplők mellé.

A MAGYAR ELVIS ÉS A TÖBBIEK

A nosztalgiahullám – a magyar popkultúrában később is kulcsszerepet játszó Fenyő Miklós és Koltay Gáboron kívül – több régi-új sztárt is beemelt a reflektorfénybe.

Mindenekelőtt **Komár László**-t (1944–2012), azon kevesek egyike, aki nemcsak énekelte és táncolta a rock and rollt, hanem életformaként is élte.

A hatvanas években kiemelkedő szerepet játszott a műfaj magyarországi meghonosításában és népszerűsítésében: a visszaemlékezések szerint a Scampolo bulikon olyan tökéletesen utánozta Elvis Presley hangját, hogy a hallgatóság eleinte azt hitte, a dalok magnóról szólnak. Az évtized derekán beköszöntött beat-hullám – az Illés-Metro-Omega beatszentháromsággal az élén – azonban időlegesen háttérbe szorította. Később hiába szerepelt a táncdalfesztiválokon, hiába próbálkozott különböző formációk élén beattal, poppal, rockkal vagy countryval, hiába tartoztak az általa énekelt dalok a táncos szórakozóhelyek kö-

zönségének kedvencei közé, igazából csak a nyolcvanas évek hajnalán, az akkoriban kibontakozó rock and roll nosztalgiahullám idején virradt fel az ő igazi napja.

Kellett persze ehhez az is, hogy Presser Gábor néhány remek dallal megsegítse. Komár első slágere 1980-ban *Az áldozat* című magyar film betétdala volt (*Óh, csak a hajnal jönne már*), majd további slágerei (*Fehér Hold*, *Mondd kis kócos*, *Szóljon a zene*, *Húsz év múlva*, *Kis piros vonat*, *No, miss*) rendszeresen felkerültek a sikerlistákra és a táncos szórakozóhelyek kedvenc dalai közé tartoztak.

1981-ben megjelent első, cím nélküli nagylemeze után méltán választották Az év énekesének. Nemcsak remek dalokat énekelt rajta, de a korábbi férfielőadókhoz képest új fazont, egyéniséget vitt a színpadra. „A távoli vadnyu-

gat megszelídített keleti hírnöke” ekkorra már igazi szórakoztató művésszé vált, s bár soha nem rendelkezett fanatikus rajongótáborral, egyszerre profi és vagány hozzáállásával mindig is képes volt az aktuális divatokat követni, és azokat a saját fazonjára igazítani. Így sikerült egészen haláláig folyamatosan fennmaradnia a hazai szórakoztató popzene élmezőnyében.

Ami Komár Lászlónak évtizedeken át sikerült, női megfelelőjének, **Kristály Krisztá**-nak (Kalocsai Györgyi, 1955-) már kevésbé. 1980 márciusában a Magyar Televízió *Van egy fantasztikus ötlete?* című kabarésorozatának főcímdalában még az M7 együttes élén tűnt fel, az év végén viszont már Komár László műsorának vendégeként mutatkozott be a szélesebb nyilvánosság előtt. A nyolcvanas évek első éveiben karrierje szorosan kapcsolódott a pályája

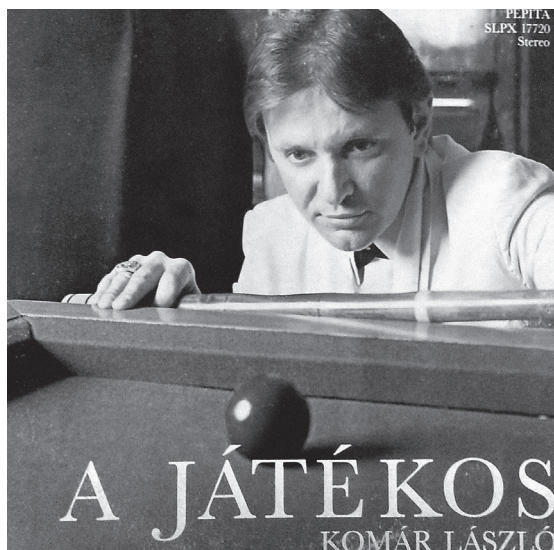
BUDAPESTI RAKENDROLL

Jelentős késéssel, de 1985-ben egy reprezentatívnak szánt válogatással az MHV mégiscsak megajándékozta a rock and roll nosztalgia hazai híveit. Ez az összeállítás azonban azt bizonyítja, hogy Hungaria-sikerek ide vagy oda, nálunk nem eredtek meg azok a gyökök, amelyekből életképes hajtások születhettek volna.

A dalok: Alfonso és Komár László – *Hé, papa* / Dolly Roll – *A Casanova klubban* / Komár László – *Hosszú hajnal* / Mambo Combo – *Menő Jenő* / Kristály Kriszta – *Nem vagyok oda a szerelemért* / Nagy Feró – *A szomorú bárzongorista dala* / Rió Trió – *Harmonika Fox* / Dolly Roll – *Hello Signore* / Judy – *Mozi bugi* / Zorán – *Aszfaltrajz* / Zsuzsi – *Ne fogadj el édességet*

idegentől / Mr. Vibrátó – *Nagyvárosi fojtogató* / Komár László és a Többiek – *Itt az este* (finálé)

csúcán lévő Hungariához, népszerű dalait (*Mami, én valamit láttam, Bye, bye férfi, Mit tehet egy lány?, Csak cha-cha-cha*) a zenekar tagjai írták. Amikor azonban ez a munkakapcsolat megszakadt, az énekesnő is kikerült a reflektorfényből, és bár egy dallal 1985-ban még visszatért a *BUDAPEST RAKENROLL* albumon (lásd külön keretben), ezt követően Kristály Kriszta teljesen eltűnt az élvonalból.

Sikerült viszont megkapaszkodnia a divathullám elmúltával az **Old Boys**-nak, amely 1979-ben kifejezetten nosztalgiazenekarként alakult meg, első koncertjét november 20-án a Benczúr Klubban adta. Olyan Öregfiúk – Szabó György (1945–2016, ének), Szidor László (1946–, gitár, billentyűk), Vadász Ferenc (1950–, szólógitár), Szabó András (1951–, basszusgitár) – hozták létre, akik a hatvanas években különböző zenekarokban játszottak, majd abbahagyták a zenélést. A jó heccnek induló egyesülésből aztán évtizedekig stabilan működő formáció lett, amely 1980 januárjától az Eötvös Klubban (a Hordóban, ahol egykoron a Metro és az Omega is rendszeresen zenélt)

előbb minden hétfőn (három évig), aztán minden csütörtökön nagy számú közönség előtt idézte fel a régi időket, és annak zenéjét. Népszerűségük azóta is töretlen, a folyamatos hazai és külföldi koncertek mellett a szalagavatók, a golyabálok, a vállalati rendezvények állandó szereplői. A 2019 májusában az Erkel Színházban a negyvenedik születésnapját ünneplő együttes – saját bevallása szerint – mintegy hét-ezer(!) bulit adott, bizonyítva, hogy az ötvenes-hatvanas-hetvenes évek nagy slágerei visszavonhatatlanul a műfaj örökzöldjei közé tartoznak.

AZ R-GO ÉS A CSIKIDAM

A rock and roll nosztalgiának a Hungaria felbomlása vetett véget. A mindenféle címekekkel és díjakkal elhalmozott együttes 1982 márciusában zsúfolt ház előtt adott nagyszabású koncertet a Budapest Sportsarnokban, ezzel gyakorlatilag pályafutásuk csúcására jutott, ezt követően nem tudott érdemben újat nyújtani. Mindez kiélezte a zenekaron belüli ellentéteket, amely aztán 1983-ban a Hungaria botrányos körülmények közötti felbomlásához vezetett.

A zenekar legfiatalabb tagja, **Szikora Róbert** (1953–) időközben felkérést kapott arra, hogy Szűcs Judith nagylemezére írjon számokat, és miután a zenészeit kemény kézzel vezető Fenyő Miklós ezt erősen nehezményezte, ő inkább kivált, és később megalapította az R-GO-t. (Helyére érkezett Flipper Öcsi [ének, twistdob, gitár] és Zsoldos Dedy [dob, vibrafon, ritmushangszerek]).

Szikora Róbert már a Hungariában is igazi multitehetség volt a színpadon: dobolt, zongorázott, gitározott, énekelt és táncolt (bár olykor utóbbiról nem vett tudomást). Az éjszakai élet

mulatóiban éppúgy spílernek számított, mint a popszínpadokon. Szertelen volt, bohókás, hajlamos az érzelgősségre, ez a játékan, a dalain is meglátszott. Meglehetősen egyenetlen az életmű, örökzöldek és örökzöltségek egyaránt találhatóak benne, de egy dupla lemezen azért remek best of-ot lehetne összeállítani belőle.

Szikora ugyanis az egyik legügyesebb mesterember a hazai popban. Bob Lanky álnéven írt egy színvonalas nagylemezt Szűcs Juditnak,⁵ de ugyanilyen könnyedén komponált slágereket Aradszky Lászlónak is. Bárkinek a bőrébe bele tudott bújni, bizonyították ezt paródialemezei. Egész pályáján a zsenialitás és az infantilizmus harcolt benne, ennek tulajdonítható, hogy Szikora – ezt valószínűleg Fenyő Miklós is érezte – a legjobb formájában ko-

moly riválisa lehetett a mesterének. A Hungariában azonban rendre apró részfeladatokat kapott, de azokat briliánsan oldotta meg (*Ciao Marina*), ráadásul neki volt a legvagányabb fazonja a társulatból.

Szikorát tehát féltékenységből, engedetlenség miatt tette ki Fenyő a bandából, a Szűcs Judith-kaland után mennie kellett (Robi, Go!), így született meg az R-GO. Fenyő árnyékában ki tudja, mi lett volna belőle, így viszont kényszerpályára lökve, szabad vágatában nemcsak faképnél hagyta főnökét, de az induló új versenyben simán le is körözte.

Új zenekarát egy régi haverral, Környei Attilával (1948–, basszusgítár), két, tehetségkutatón feltűnt fiatalal, Kozma Tiborral (1957–, gítár) és Holló Józseffel (1956–, billentyűs), egy

Szikora Róbert (balról a második) az R-GO kavalkáddal eltalálta a dilizésre vágyó fiatalokat

profi dobossal, Barille Pasquale-lal (1948–), valamint két Gidával, Varga Évával és a félig francia, félig vietnami származású Clavier Charlotte-tal hozta össze. Az addig elfojtott tehetség elemi erővel tört a felszínre.

Szikora – a későbbi menedzser-felfedezővel, Környeivel – nemcsak kitalált egy, a hazai popkörökben addig nem látott, bár Rejtő Jenő könyveiből jól ismert világot, de ezzel a színpadi kavalkáddal eltalálta a dilizésre vágyó fiatal közönséget is.

A páratlan látványhoz és egyedi imázsához egy nálunk kevésbé ismert, de hatásos, ritmikus, vérpezsdítő latin-oszlas zenét is tárított (copyright by Kid Creole and the Cocanuts), amit elnevezett csikidamnak. Kezdőhetett az egész évben tartó farsangi móka – trópusi kalapokkal, pálmafákkal, szexi bombázókkal és suszterinasoknak való slágerekkel (*Ergo: létezem, Bombázó, Egy alacsony férfi dilemmái a szerelem körül, Ballag a katonára, Rég várok valakire, Látod így sikerült, Szerelmes vagyok, mint egy nagyágyú, Mindig nyár' 75, Szeretlek is + meg nem is*).

Szikora energiájából, Környei ötleteiből és a zenészek invencióiból három húzós nagylemezre (*R-GO*, 1983, *AMULETT*, 1984, *SZERETLEK IS + MEG NEM IS*, 1985) futotta, aztán négy év múltán a közönség elpártolt, és az R-GO-t háttérbe szorították a Kis Generáció új tini kedvencei, az Első Emelet és az Exotic. Szikora még csinált két remek paródialemezt (*ÍGY JÁCCOK TI*, 1986, *ÍGY JÁCCOK KINN*, 1987), majd belső iránytűjét elvesztve különböző zenei és pír-kalandokba bonyolódott. Kipróbált minden szerepet, elfogyasztott jó néhány Gidát, kikoptak, elmaraadoztak mellőle a zenészek, de ő csak futott előre. Ebben az ámokfutásban rajongótáborát körülbelül 1987-ig tudta követni, nagyjából

addig, míg Szikora ki nem tette zenekarából az ötletember Környei Attilát.

Előbb készített egy zeneileg meglepő, Princet is megidéző albumot (*AZ IDŐ*, 1988), majd az együttes nevét R-GO Proletars-ra változtatta, és a csikidam zenét egyre inkább magyaros (népzenei motívumokra épülő) popzene váltotta fel (ezt fejlesztette később tökélyre a NOX), de aztán – hallgatva a közönség elvárására – egy

frappáns nyilatkozattal („a művészlélek már csak olyan, hogy sikerre vágyik”) visszatért a régi stílusához. A Moho Sapiens tagjaival közösen megírta az *Angyalbőrben* című, roppant sikeres televíziós sorozat dalait (az ebből készült album platinalemezz lett), és egészen 1994-ig futtatta az R-GO szekerét, amikor is Szikora úgy döntött, hogy a továbbiakban inkább (zömében feledhető) szólóalbumokat készít.

DOLLY ROLL ÉS A ROCKADILLY

A Hungaria együttes 1982 végén jelentette meg harmadik, *ARÉNA* nagylemezét, melyből a rajongók 200 ezer példányt kapkodtak el, és várták a zenekar megújulását. 1983 elején azonban az új dalok helyett marakodás zaja hallatszott a kulisszák mögül, mert Fenyő, ahogy korábban Szikorával, a többi zenésztársával is összeveszett, akik nélküle mentek ki Nyugat-Berlinbe egy amúgy általa szervezett televíziós fellépésre. Fenyő pedig nem tűrhette a tekintélyén esett csorbát, és ezt követően

levélben értesítette a tagokat a Hungaria volta-képpeni feloszlásáról.

A viharos válás után 1983 júniusában Kékes Zoltán (1949–2017) a Hungariából kirúgott egykori zenészekkel – Dolly, Novai Gábor, Fekete Gyula, Flipper Öcsi (Jeszenszky Béla Tibor, 1962–2008, ének) és Zsoldos Dedy (Zsoldos Gábor, 1962–, dob) – megalakította a **Dolly Roll**-t. A zenekar szeptemberben már stúdióban dolgozott, és *VAKÁCIÓ-Ó-Ó* című debütáló albumuk novemberben a boltokba került. A lemezről számos dal (*Windszörny*, *Modern románc*, *Arrivederci amore*, *Vakációóó*) lett sláger, mert a váltás bejött, a Dolly Roll Amerika helyett a napfényes mediterránnumba, a Riviérára repítette a szürke magyar hétköznapokból továbbra is elvágódó rajongókat. Nem csináltak titkot szándékaikból. „Könnyed slágerzenét akartunk csinálni, s azt hiszem, ez sikerült is.” – nyilatkozta a zenekar szóvivője, Kékes Zoltán. – Úgy véljük, hogy manapság az ilyen muzsikára fogékonyak az emberek, a könnyen megjegyezhető, füttyülhető, énekelhető számok ma sokkal divatosabbak, mint az úgynevezett progresszív zene.”⁶

1983-ban valóban nem volt ennél népszerűbb slágerzene Magyarországon. Az egykori Hungaria-rajongók kedvét csak az rontotta el, hogy az utódzenekarok – Dolly Roll, R-GO és Fenyő (Miki Team) produkciója – osztották egymást rendesen a médiában. Novai erre Fenyő internetes honlapján így emlékezett: „Védelmi állásokat alakítottunk ki a televízióban, szövetségeseket kerestünk a lemezgyárban, bombáztuk egymást újságcikkekkel. Mindenki hajtott a maga igazát. Természetesen mindenki magáénak tulajdonította a Hungaria alapötletét, és ha az R-GO jelvényeit, a Dolly Roll rockabilly stílusát vagy a Fenyő Nyugat-

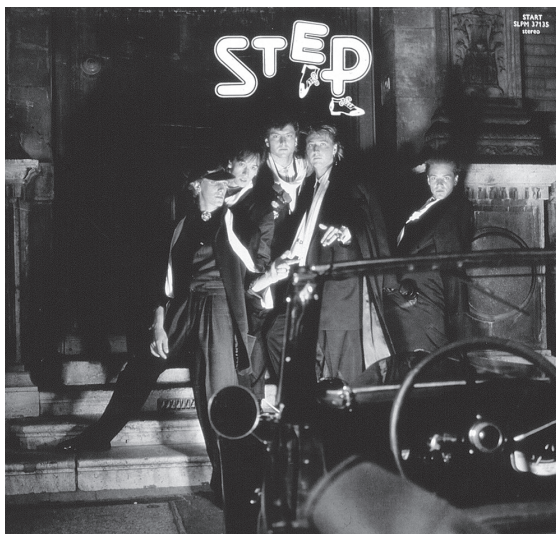

„Könnyed slágerzenét akartunk csinálni, s azt hiszem, ez sikerült is.” (Dolly Roll)

Berlinben vásárolt zakóját meglátta, egy emberként kiáltott fel: hát ezt én találtam ki! Volt ebben a harcban egy kis »Timur és csapata báj«, minden bolhaproblémából elefántot csináltunk, például én tizenegy éven keresztül nem beszéltem »mostmárbaráttal«, a Fenyővel, ha találkoztunk egy keskeny folyosón, elmentünk egymás mellett köszönés nélkül úgy, hogy összeért a zakónk”.

Érdekes módon a három formáció közül évekig Fenyőé volt a legkevésbé sikeres, ugyanakkor a Dolly Roll happy zenéje a legszélesebb közönséget szólította meg. A zenészek jó érzéssel ismerték fel, hogy felnövőben volt egy új tizenéves generáció, amelyre kezdetben a bamba nemzedék jelzőt igyekeztek ráakasztani, mert tagjai – főleg az előző nemzedékkel összehasonlítva – jobbára szolidak, szófoga-

dóak, alkalmazkodásra és beilleszkedésre képesek és rendkívül készségesek voltak. Olyanok, amilyen utódokról a felnőtt társadalom mindig is álmodott. Mivel keveset örökölték elődeik harciasságából, a közéleti aktivitásuk is fékezett habzású volt, ami nagyon jól jött az egyre aggodalmasabb hatalomnak. Annál nagyobb volt viszont a szórakozáséhségük, s ennek csillapítására vevők voltak minden happydili-buli produkcióra, amit természetesen meg is kaptak (ha ez az ára a társadalom konzolidált nyugalmanak). Így aztán belőlük került ki az R-GO, a Dolly Roll és az Első Emelet törzsközönsége. Ezekért a bandákért éppúgy fanatikusan rajongtak, mint néhány éve a csövesek a Piramisért. Zászlókkal vonultak a koncertekre, extra és extrém öltözkéjükben hűen követék a forró tájakról és szerelmekről daloló

zenészeket. Csakis a napfényzenét kedvelték, s néhány év múltával belőlük került ki a Csillagfény diszkó közönsége is.

A Dolly Roll első lemeze (*VAKÁCIÓ-Ó-Ó*) szinte hibátlan szórakoztató produkció, melyet éppen a Hungariától megörökölt rajongói bázisra, a kora tizenéves, melltartó nélküli nemzedék színvonalára lóttek be. A lemez igazi slágergyűjtemény, remek vidámparki zenéikkel, ötven év múlva is jól eladható dalokkal. Ugyanez elmondható a következő két albumukról (*ELDORADOLL*, 1984, *DOLLY ROLL*, 1985) is. Ezen a három korongon az említettek mellett olyan slágerek vannak, mint az *Eldoradoll*, a *Gina*, a *Bossanova Seniorita*, melyek népszerűségüknél fogva hosszú időre biztosítják szerzőiknek a nyugdíjat.

A zenekar a magyar zenei közízlést jól lőtte be, s a szintet sokáig tartani is tudta, ám érthetetlen módon az évtized vége felé a szövegeik és dallamaik infantilizálódtak, és már az 1980-as *Csintalan palancsintá*-nál sokaknál elszakadt a cél, hiszen önfeledten bulizni efféle bugyutaságokra csak óvodás korban, vagy

csak matt részegen lehet. Ez a megsüllyedés (amely aztán az 1993-as *Tipi Tapi Dinó*-val zuhanórepülésbe váltott) az együttesen belül is feszültségeket okozott, s miután erodálódott a siker, a zenészek (Zsoldos Dedy, Szaxi Maxi, Flipper Öcsi, majd Novai) sorra kiváltak, és a zenekar végül Kékes és Dolly megbonthatatlan szövetségére szűkült az utóbb csatlakozott dobossal, Richie-vel (Kecskés Gábor) kiegészülve. A kilencvenes években ez a társulat már vendéglátós szinten riszálta magát a sikerért, és szakmai népszerűtlenségben a Pap Rita-Bodnár Attila párossal versengett a Citrom-díjakért.

A Dolly Roll-ból kivált tagok később szólóban is megpróbálkoztak érvényesülni.

Flipper Öcsi előbb 1987-ben a Step együttes megalapításával, majd 1990-ben szólóban próbálta beindítani a karrierjét. Két nagylemeze is megjelent (*HOMOKOT SZÓR A SZEMEMBE*, 1990, *MÁS LESZEK ÉN*, 1992) de a rendszerváltozás lázában a retro feelingre már nem volt vevő a közönség. 2001-ben ismét próbálkozott egy lemezzel (*TEDD A SZÍVEDRE A KEZED*), de nem sikerült reflektorfénybe kerülnie.

Fekete Gyula Szaxi Maxi néven lett ismert, és a Dolly Roll infantilizálódása idején, Zsoldos Dedy-t követően (aki szintén a Stepbe igazolt) vált ki. 1990-ben megpróbálkozott a szólókarrierrel (*ROCK'N'ROLL MAXIMIX*), érdemi visszhang nélkül.

Novai Gábor 1992-ben szakított a Dolly Rollal és a rock háttériparában több mint negyven lemezen dolgozott producerként, szövegíróként, zeneszerzőként (Charlie, Marcellina, PaDö-Dő, Unisex). 1997-ben Fenyő Miklóssal közösen írta a *Hotel Menthol* című musicalt. Felfedezettje, Marót Viki kísérezzenekarában gyakori szereplője show-műsoroknak.

A FESZTIVÁL '81 KISLEMEZEINEK FORGALMA

A Hungaria kiugró sikere megmutatkozott a korszak első számú popzenei seregszemléjén, az 1981-es *Tánc- és Popdalfesztivál*-on is, melyet magasan a *Limbo-hintó* című szám nyert, Soltész Rezső (*Szóljon hangosan az ének*) és a Korál együttes (*Homok a szélben*) előtt.

Az eseménysorozatról a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat nem kevesebb, mint tizennyolc kislemezt jelentetett meg, melyek fele abban az évben tízezer példány fölött fogyott.

Miközben a Hobo Blues Band előző évi bemutatkozó kislemezéből (*Rolling Stones Blues / 3:20-as blues*) 40.926 darabot vettek a rajongók, a *Ballagás* című filmből kiadott kislemezéből (Edda: *Kölyköd voltam / Néma völgy*) 28.521 darabot, a P.Mobil aktuális SP-jéből (*Miskolc / Csizma az asztalon*) 26.928 darabot.

A Hungaria (*Multimilliomos Jazz-Dobos / Szexbomba Rumba*) és Komár László (*Óh, csak a hajnal jönne már / Fehér Hold*) 1980-as kislemezéből szintén többet adtak el, mint a *Fesztivál '81* sorozatban megjelent bármelyik korongból (leszámítva persze a győztes *Limbo-hintó*-t).

1. Hungaria: *Limbo-hintó* / Kristály Kriszta: *Bye, bye férfi* – 38.332
2. Soltész Rezső: *Szóljon hangosan az ének* / Universal: *Csak légy enyém* – 21.251
3. Korál: *Homok a szélben* / Láma: *Ritmust!* – 15.372
4. Bojtorján: *Szerelmem volt a nagy színesnő* / Eszményi Viktória: *Vidéki lány vagyok* – 14.482
5. Komár László: *Újra és újra* / Óceán: *Kuka blues* – 14.077
6. Ullmann Mónika: *Írtam a bátyámnak egy dalt* / Liener Márta: *Nem kell mindent értened* – 13.279
7. Korda György: *Szerelmet adj* / Balázs Klári: *Egyetlen perc veled* – 12.160
8. KFT: *Bábu vagy* / Bódy Magdi: *Sakkfigurák* – 10.878
9. Kovács Kati: *Újra otthon* / Delhusa Gjon: *Tizenéves örült* – 10.442
10. Erneyi Béla: *Léptek az utcán* / Bárdos László: *Álmodni jó* – 6.097
11. Ács Enikő: *Utolsó levél* / Dolák-Saly Róbert: *Egy másik dal* – 5.011
12. Cserháti Zsuzsa: *A boldogság és én* / Stefanidu Janula: *Jó, hogy néz a két szemed* – 4.027
13. Kőszegi Erika: *Nyári csókok, őszi könnyek* / Horváth Attila: *Két álmodozó* – 3.898
14. Gemini: *Ments meg engem* / Karda Beáta: *Szép álmom* – 3.767
15. Csuka Mónika: *Néha hazudsz* / Tarján Pál: *Rajtad múlik* – 3.662
16. Wastaps: *Szakítsd szét a szívem* / Corpus: *Zsúfolt napok* – 3.217
17. Vincze Viktória: *Hadd kezdjem újra* / Bárány Pál László: *Akkor is ősz volt* – 3.171
18. Sarlósi Annamária: *Tiltott szerelem* / Turi Lajos: *Utcafilm* – 3.089